

Отже, використання елементів концептуального аналізу в школі – це процес, що вимагає ретельної підготовки вчителя, який повинен допомогти учневі розібратися у всіх смислах, пропорованих концептуальним аналізом. Це якісно новий підхід до викладання російської мови, він може представити урок з іншого, не відомого раніше учням боку, і зацікавити сучасного старшокласника. Концепти самі по собі – це згустки ментальності (Ю. Степанов), тобто згустки чогось близького кожному з нас; концептуальний аналіз, спрощений, побудований учителем за методичними посібниками, здатний включити учнів у дослідницьку діяльність, яка передбачає формування лексичних умінь і навичок. Вищеназвані питання потребують більш детального розгляду у подальших наукових дослідженнях.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
2. Михайловская Г.А. О путях формирования культуроведческой компетенции учащихся// Педагогичний альманах. – 2007. – Випуск 2. – С. 67-71.
3. Национальный корпус русского языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ruscorpora.ru/>
4. Фисенко Т.И. Как реализовать принцип метапредметности в процессе обучения [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://knowledge.allbest.ru/pedagogics/>

Барыш Т.В.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЛЕКСИЧЕСКИХ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ УЧЕНИКОВ СТАРШЕГО ЗВЕНА СРЕДНЕЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Статья посвящена целесообразности использования элементов и форм концептуального анализа в процессе формирования лексических умений и навыков старшеклассников.

Ключевые слова: концептуальный анализ, уровень языковой подготовки, лексические умения и навыки, социокультурная содержательная линия.

Barish T.V.

CONCEPTUAL ANALYSIS IN THE PROCESS OF LEXICAL SKILLS STUDENTS OF SENIOR SECONDARY SCHOOL

This article discusses the use of elements and forms of conceptual analysis in the process of lexical skills high school students.

Key words: conceptual analysis, language skills, vocabulary skills, socio-cultural content line.

УДК 373.5.016:91

Кобернік С.Г.

САМОСТІЙНА РОБОТА УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСІВ ГЕОГРАФІЇ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті з'ясовано місце і значення самостійної роботи учнів на уроках географії на сучасному етапі розвитку шкільної освіти. Запропоновано класифікацію завдань для самостійної роботи та обґрунтовано алгоритм і методичний апарат до проведення самостійних робіт з географії. Наведено приклади авторських розробок самостійних робіт з географії для 6-9 класів. Подано загальні методичні рекомендації для вчителів щодо організації додаткових самостійних робіт на уроках географії.

Ключові слова: самостійна робота учнів, види завдань для самостійної роботи з географії, методичні рекомендації, основна школа.

Розвиток шкільної освіти в Україні передбачає істотне збільшення частки самостійної діяльності учня в організації навчального процесу. Адаптована до вікових особливостей самостійна навчальна діяльність учнів поступово має стати однією з провідних форм організації навчання на уроках географії в основній школі.

Виходячи з цього, за період шкільного життя учню потрібно навчитися: самостійно здобувати географічні знання; уміло застосовувати їх на практиці для розв'язування різноманітних навчальних проблем; бачити труднощі й знаходити шляхи їх раціонального подолання; чітко усвідомлювати, де і яким чином теоретичні знання можуть бути використані; грамотно працювати з інформаційними джерелами; генерувати нові ідеї, творчо мислити; самостійно працювати над розвитком власного інтелекту та підвищенням культурного рівня. За час навчання в основній школі учні мають бути підготовлені до різних видів самостійної пізнавальної діяльності як на індивідуальному, так й на груповому рівнях. У зв'язку з цим потребують перегляду й оновлення форми і завдання самостійної роботи з географії з урахуванням перспективного вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Одним з напрямів педагогічного дослідження сучасної дидактичної системи навчання географії в основній школі було з'ясувати місце і значення самостійної роботи учнів на уроках географії й експериментальним шляхом перевірити ефективність розроблених за змістом курсів географії 6-9 класів додаткових самостійних робіт. Для досягнення цієї мети були визначені такі головні завдання:

- проаналізувати психолого-педагогічну й методичну літературу та з'ясувати стан шкільної практики з проблеми дослідження;
- запропонувати сучасну класифікацію завдань для самостійної роботи з географії за дидактичною метою;
- скласти загальні методичні рекомендації для вчителів щодо організації самостійної навчальної діяльності школярів на уроках географії;
- за визначеним алгоритмом розробити комплект додаткових самостійних робіт за змістом курсів географії основної школи та перевірити їх ефективність.

Роль самостійної роботи у пізнавальній діяльності дитини визначив засновник класно-урочної системи Я.А. Коменський. У його працях наголошується на особливому значенні самостійності у навчанні [9]. Він уважав, що справжні знання можна набути за допомогою самостійних спостережень та чуттєвої наочності. Цікавими є також ідеї вітчизняного педагога К.Д. Ушинського, в яких учений самостійну роботу розглядає як міцну основу пізнавальної діяльності. У своїх працях він звертає увагу на розвиток в учнів самостійного мислення й використання для цього різних видів та форм самостійної роботи на уроках [13].

Самостійна робота є однією з важливих форм навчально-виховного процесу, що базується на ініціативі школярів, їх творчому пошуку, дослідництві. Вона сприяє розумінню сутності географічних понять, розкриттю та усвідомленню причинно-наслідкових зв'язків, забезпечує якісне засвоєння основ географічних наук [1; 10; 11]. За умови, якщо у процесі навчання постійно застосовуються різні елементи самостійної діяльності, зростає пізнавальна активність школярів та внутрішня мотивація навчання. Тому сьогодні на уроках географії в основній школі необхідно комплексно застосовувати різні види самостійної роботи учнів. З'ясування місця і значення самостійної роботи учнів на уроках географії присвячена пропонована стаття.

Результати анкетування вчителів географії та обговорення проблеми самостійної роботи учнів на методичних нарадах та круглих столах для вчителів-географів м. Києва і Київської області, м. Полтави, м. Миколаєва протягом 2002-2012 рр. свідчать, що більшість педагогів недостатньо використовують самостійну навчальну діяльність школярів у своїй практиці, надаючи перевагу традиційним пояснювально-ілюстративним та репродуктивним методам і формам навчання. На думку вчителів, основними причинами такого стану є недостатня розробка теоретичних засад і відсутність практичних рекомендацій щодо планування та організації різних форм та видів самостійної роботи у сучасній методичній

літературі з географії, а також необхідність значних ресурсів додаткового часу на уроці для проведення, перевірки та оцінювання результатів самостійної пізнавальної діяльності учнів.

Існуючі види завдань для самостійної роботи учнів з географії залежно від пріоритетної дидактичної мети нами згруповані за такими напрямками: оволодіння теоретичними знаннями; активізація пізнавальної діяльності; осмислення наявних причинно-наслідкових зв'язків та залежностей; закріплення набутих знань та формування вмінь і навичок їх застосування; відповідальність за прийняття самостійних рішень [3; 8].

Найважливішим завданням шкільних курсів географії є *оволодіння учнями базовими теоретичними знаннями*. Для цього можна використовувати такі основні форми самостійної роботи: повторення питань теми за змістом підручника та тематично відповідними картами атласу; самостійне конспектування в зошиті найважливіших теоретичних положень; самостійне опрацювання додаткових інформаційних джерел (хрестоматій, географічних довідників, енциклопедій тощо).

Активізація пізнавальної діяльності школярів досягається шляхом внутрішнього осмислення інформації, що спонукає до її самостійної структуризації і може здійснюватись у таких формах: пошук інформації (в літературі, фахових періодичних виданнях, комп'ютерній системі або Інтернет) з фіксацією джерел; підготовка тез або розгорнутого плану для виступу (доповіді) з окремого питання; написання проблемних мінірефератів з актуальних питань теми, що вивчається.

Осмислення наявних причинно-наслідкових зв'язків та залежностей. Спрямовані на це види завдань самостійної роботи дозволяють не тільки закріпити теоретичний матеріал чи здобути навички його практичного застосування, але й осмислити наявну схему структурно-логічної відповідності зв'язків між окремими географічними поняттями, явищами та процесами. До таких завдань слід віднести: складання структурно-логічних схем; заповнення узагальнювальних таблиць; побудову графіків, секторних діаграм, картосхем; підготовку аналітичних довідок.

Закріплення набутих знань та формування вмінь і навичок їх практичного застосування досягається шляхом виконання завдань алгоритмічного характеру, коли учень відтворює відомі з попередніх уроків або чинних підручників з географії дії. Залежно від специфіки змісту географічного курсу та вікових особливостей учнів завдання можуть набувати таких форм: позначення на контурних картах об'єктів географічної номенклатури; розв'язування розрахунково-аналітичних задач; визначення географічних координат об'єктів на земній поверхні; аналіз, обробка та інтерпретація статистичних даних; заповнення звітної документації.

У шкільних курсах географії широкого застосування набули *завдання адаптивного типу*, які вимагають від учнів особистої відповідальності та самостійного прийняття рішень. Це можуть бути такі різновиди завдань: пошук рішення на проблемні запитання і завдання; моделювання розвитку сучасних географічних процесів і явищ; формулювання висновків та складання прогнозів; виконання групових завдань.

Для широкого впровадження та використання наявного спектру видів самостійної роботи у процесі вивчення курсів географії основної школи перед методикою навчання географії важливим постає завдання забезпечити вчителя необхідними теоретичними матеріалами та практичними розробками з відповідними рекомендаціями.

Результати теоретичного та експериментального дослідження проблеми самостійних робіт в курсах географії основної школи, власний педагогічний досвід дозволили автору розробити зміст додаткових самостійних робіт у 6-9 класах за певним алгоритмом. Складені самостійні роботи не дублюють практичні й спрямовані на їх доповнення та урізноманітнення. Тематика і зміст самостійних робіт для кожного курсу визначались за чинними навчальними програмами з географії [12].

Ключовими елементами алгоритму для проведення самостійних робіт є: чітко визначена мета роботи; обладнання (на основі матеріалів чинних підручників та географічних атласів); перелік завдань для виконання роботи; зразки для оформлення результатів самостійної роботи (узагальнювальні або порівняльні таблиці, контурні карти,

заготовки для графіків, діаграм, схем); довідкові статистичні дані (для окремих робіт у формі таблиць); відведені місця для написання висновків на основі виконаних завдань.

Для кожної самостійної роботи визначено перелік необхідних для використання та відповідного аналізу географічних карт. Учителю під час інструктажу слід звертати увагу школярів на вказані тематичні карти та їх розміщення в атласі або підручнику, за потребою уточнювати назви карт. Для виконання деяких робіт вказується необхідне обладнання: роздаткові матеріали, статистичні дані, довідники тощо. Вчитель має завчасно потурбуватись про його забезпечення для виконання самостійної роботи на уроці.

Переважає більшість самостійних робіт з географії потребує актуалізації теоретичних знань учнів з конкретної теми. Тому для окремих робіт в першому завданні нами запропоновано пригадати й записати визначення найважливіших за змістом даної роботи географічних понять.

До змісту окремих завдань передбачено різні варіанти об'єктів (від 3 до 5) для відповідної характеристики, аналізу, порівняння, побудови графіків чи діаграм.

З метою сконцентрувати увагу учня на логічній послідовності навчальних дій під час самостійного виконання завдань, пропонуються типові плани для характеристики, аналізу або порівняння географічних об'єктів.

Кожна конкретна самостійна робота має свою специфіку щодо її виконання і потребує від педагога відповідної підготовки. При цьому вчителю слід урахувати: вікові особливості школярів; рівень підготовки даного класу; сформованість в учнів тих чи інших прийомів самостійної роботи, умінь або навичок; матеріально-технічне забезпечення кабінету географії та школи в цілому. Якщо немає можливості запропонувати учням друковану основу для виконання самостійної роботи з відповідним алгоритмом, учителю необхідно заздалегідь накреслити зразки для оформлення результатів даної роботи на дошці або підготувати їх електронну версію для демонстрації на інтерактивній дошці. Школярів, які першими правильно виконали завдання й відповідно оформили результати роботи, слід заохочувати додатковими балами.

До загальних методичних рекомендацій щодо організації та проведення самостійних робіт у курсах географії основної школи можна віднести такі:

- у процесі планування будь-якого виду самостійної роботи вчителю географії необхідно: чітко визначити її мету, основні завдання, засоби реалізації, регламент, кінцевий результат, форму перевірки (звітності) та критерії оцінювання. Цілі кожної самостійної роботи мають бути конкретизовані й відображені у змісті запропонованих для її виконання завдань;
- перед виконанням самостійної роботи обов'язково провести відповідний інструктаж: звернути увагу учнів на її мету, вказати відведений на роботу час, проаналізувати зміст кожного завдання та оформлення їх результатів, звернути увагу на зміст висновків, пояснити процедуру перевірки та оцінювання. Також, за необхідністю, слід поділити клас на групи або варіанти;
- бажано пам'ятати, що для конкретного виду самостійної роботи потрібно планувати оптимальний час для її виконання. На відміну від дорослих, діти виконують окремі елементи самостійної діяльності значно повільніше, тому слід завжди враховувати вікові особливості учнів під час визначення змісту, обсягів та оформлення завдань для самостійної роботи;
- під час самостійного виконання учнями завдань педагогу слід уважно спостерігати за навчальною діяльністю школярів, за потребою надавати індивідуальні або групові консультації. Періодично проходити між рядами з метою поточного контролю наявних результатів роботи й за умови виникнення ускладнень, спрямовувати пошукову роботу учнів у правильному напрямі. Якщо учні за браком часу не встигають виконати завдання самостійної роботи на уроці, їм необхідно дозволити завершити цю роботу вдома й перевірити результати на наступному уроці;
- для проведення самостійних робіт на уроках бажано частіше використовувати групову форму організації навчальної діяльності учнів, яка має багато переваг та

значно прискорює виконання запланованих завдань й надає вчителю можливість одразу перевірити їх результати;

- для того, щоб учні швидко і правильно розв'язували самостійні завдання, з почуттям відповідальності й власної гідності необхідно поступово привчати їх до алгоритмів самостійної діяльності. Кожний вид самостійної роботи потребує від учня засвоєння певних прийомів, при цьому вчителю слід надавати відповідні рекомендації та поради щоб ці прийоми постійно закріплювались і набували статусу вмінь й навичок.

Для ефективної організації та проведення самостійних робіт на уроках географії у 6-9 класах педагогу необхідно чітко усвідомити їх мету і завдання й дотримуватись запропонованих методичних рекомендацій та порад.

Розроблений нами до кожної самостійної роботи методичний апарат для вчителя включає описову характеристику таких складових: мета роботи, місце проведення, тривалість інструктажу й виконання роботи, форма організації навчальної діяльності, використання відповідних карт.

Пропонуємо приклади авторських розробок самостійних робіт з географії для 6-9 класів.

До теми “Кількість і розміщення населення Землі” у 6 класі

Самостійна робота. Виявлення типових ознак основних людських рас

Мета: виявити характерні ознаки представників основних людських рас та з'ясувати причини їх формування; ознайомитися з історією заселення материків та сучасним поширенням на Землі представників різних рас.

Місце проведення: у класі.

Тривалість: інструктаж – 5 хв., виконання роботи – 15 хв.

Форма організації: фронтальна або групова.

Використання карт: карта людських рас.

Завдання:

1. У формі таблиці порівняйте ознаки основних людських рас.

Риси порівняння	Європеїдна	Монголоїдна	Екваторіальна
Місця на планеті, де формувалася раса			
Характерні ознаки природних умов, де формувалася раса			
Колір шкіри			
Риси обличчя			
Колір та форма волосся			
Сучасне поширення представників раси на материках			

2. Проаналізувавши матеріал таблиці, зробіть висновок про історію заселення материків та сучасне поширення представників основних людських рас. Поясніть, як сформувалися расові ознаки.

До теми “Найбільші річки Євразії” у 7 класі

Самостійна робота. Порівняльна характеристика двох річок Євразії

Мета: повторити типовий план характеристики річки; навчитися складати порівняльну характеристику річок на прикладі Євразії.

Місце проведення: у класі.

Тривалість: інструктаж – 3-5 хв., виконання роботи – 15-20 хв.

Форма організації: індивідуальна за варіантами.

Використання карт: фізична карта Євразії, кліматичні пояси і області світу.

Завдання:

Використовуючи карти атласу, текст підручника та статистичні дані довідкових таблиць, складіть порівняльну характеристику двох річок Євразії за планом. Результати запишіть у таблицю.

Порівняльна характеристика річок Євразії

План характеристики річки	Назви річок	
1. Довжина річки. Місце витоку		
2. Місце гирла. Басейн океану		
3. Форма гирла (<i>дельта, естуарій</i>)		
4. Характер течії (<i>напрям; гірський чи рівнинний; пороги та водоспади</i>)		
5. Найбільші притоки (<i>праві, ліві</i>)		
6. Кліматичні пояси, що перетинає річка		
7. Живлення та режим річки		
8. Господарське значення		
9. Екологічні проблеми		

2. Проаналізувавши дані таблиці, зробіть висновок про особливості кожної з річок та їх подібні риси. З'ясуйте, які чинники є визначальними у формуванні особливостей течії, живлення та режиму кожної з річок.

До теми “Природні комплекси морів, що омивають Україну” у 8 класі

Самостійна робота. Порівняння природних комплексів морів України

Мета: навчитися складати порівняльну характеристику Чорного та Азовського морів за типовим планом.

Місце проведення: у класі.

Тривалість: інструктаж – 5 хв., виконання роботи – 15-20 хв.

Форма організації: фронтальна або групова.

Використання карт: Чорне море, Азовське море, фізична карта України.

Завдання:

1. Користуючись картами атласу та текстом підручника, заповніть таблицю.

План порівняння	Моря, що омивають береги України	
	Чорне море	Азовське море
1. Географічне положення. Площа		
2. Тектонічна будова та рельєф дна		
3. Кліматичні умови		
4. Водні маси та течії		
5. Органічний світ		
6. Оцінка природних ресурсів		
7. Екологічні проблеми		

Моря України

2. На основі аналізу даних заповненої таблиці запишіть висновок про ступінь подібності та відмінності природи морів України. Вкажіть причини.

До теми “Хімічна промисловість” у 9 класі

Самостійна робота. Аналіз принципів розміщення центрів хімічної промисловості України

Мета: з'ясувати принципи розміщення галузей хімічної промисловості та визначити їх головні центри розвитку.

Місце проведення: у класі.

Тривалість: інструктаж – 5 хв., виконання роботи – 15 хв.

Форма організації: фронтальна або групова.

Використання карт: хімічна та нафтохімічна промисловість, господарство України.

Завдання:

Використовуючи карту хімічної промисловості України, заповніть таблицю: знаком “+” позначте головні принципи розміщення підприємств кожної з галузей та вкажіть головні центри виробництва.

Принципи розміщення галузей хімічної промисловості України

Галузі	Принципи розміщення							Головні центри
	на сировину	(яку саме)	на споживача	на відходи інших галузей	на воду	на електроенергію	на паливо	
I. Основна хімія								
1. Содова								
2. Сульфатнокислотна								
3. Мінеральних добрив:								
а) калійних								
б) фосфатних								
в) азотних								
II. Хімія органічного синтезу								
1. Виробництво пластмас								
2. Виробництво хімволокна								

1. Проаналізувавши заповнену таблицю, запишіть висновок про принципи розміщення основних галузей хімічної промисловості України.

Протягом 2003-2010 рр. тривала апробація розроблених нами додаткових самостійних робіт з географії в загальноосвітніх навчальних закладах м. Києва та Київської області, м. Полтави, м. Миколаєва. Для навчально-методичного забезпечення експерименту в базових школах нами були розроблені й надруковані практикуми з географії, які включали рубрику “Самостійні роботи” [4; 5; 6; 7]. Алгоритми для виконання самостійних робіт з географії з відповідними методичними рекомендаціями було включено також у зміст методичних посібників для вчителів [2; 8; 14]. За результатами аналізу експериментальних матеріалів запропоновані для виконання учнями самостійні роботи визнані ефективними для застосування у навчальному процесі.

За результатами дослідження самостійної роботи учнів на уроках географії в основній школі зроблено такі висновки:

1. Самостійна робота школярів, з урахуванням світових тенденцій розвитку освітніх систем, перетворюється на провідну форму організації навчального процесу. Вчителю географії необхідно в межах уроку залучати різні види та форми самостійної роботи учнів. З урахуванням вікових особливостей школярів слід поступово збільшувати частку самостійної навчальної роботи на різних етапах уроку, особливо під час вивчення нового матеріалу та для його закріплення.

2. Основні види завдань самостійної роботи з географії можна згрупувати за дидактичною метою та розвитком мислення учнів за такими напрямками: оволодіння теоретичними знаннями, активізація пізнавальної діяльності, осмислення наявних причинно-наслідкових зв'язків, закріплення набутих знань та формування вмій і навичок їх застосування, відповідальність за прийняття самостійних рішень.

3. У процесі вивчення курсів географії в основній школі, крім програмних практичних робіт, доцільно застосовувати додаткові самостійні роботи, які відповідають навчальній програмі й розроблені за певним алгоритмом. Самостійні роботи з географії мають бути

методично обґрунтованими, чітко регламентованими й передбачати обов'язкову перевірку результатів виконання.

4. За даними педагогічного експерименту додаткові самостійні роботи на уроках географії в основній школі є ефективними та сприяють кращому засвоєнню учнями програмного матеріалу.

5. Порушена проблема багатоаспектна та потребує подальшого вивчення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Варакута О.М. Самостійна робота учнів на уроках економічної і соціальної географії / О.М. Варакута // <http://ukr-tur.narod.ru/personalii/ukrgeo/v/varakuta/webvar/samostecok/samostocekon.htm>
2. Економічна і соціальна географія України: дидактичний комплекс до вивчення шкільного курсу в 9 класі за програмою 12-річної школи: метод. посібник / Сергій Кобернік, Роман Коваленко. – К.: Шк. світ, 2009. – 136 с.
3. Кобернік С. Самостійна робота учнів з географії та проблема її вдосконалення / С. Кобернік // Географія та основи економіки в школі, 2007. – № 7. – С. 2-6.
4. Кобернік С.Г. Практикум з курсу “Загальна географія” із зошитом для самостійної роботи: 6 клас / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Кам’янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2011. – 44 с. + дод. (24 с.).
5. Кобернік С.Г. Практикум з курсу “Географія материків і океанів” із зошитом для самостійних та контрольних робіт: 7 клас. / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Кам’янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2012. – 48 с. + дод. (32 с.).
6. Кобернік С.Г. Практикум з курсу “Фізична географія України”: 8 клас / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Кам’янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2011. – 64 с.
7. Кобернік С.Г. Практикум з курсу “Економічна і соціальна географія України”: 9 клас / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Кам’янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2011. – 64 с.
8. Кобернік С.Г. Практичні та самостійні роботи в шкільних курсах географії: методичний посібник для студентів географічних спеціальностей вищих навчальних закладів / С.Г. Кобернік. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 201с.
9. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения / Я.А. Коменский. – М.: Учпедгиз, МП РСФСР, 1955. – 651 с.
10. Корнеев В.П. Самостійні роботи з загальної географії у 6 класі / В.П. Корнеев, Г.О. Ламекіна // Рідна школа. – 2003. – № 5. – С. 36-37.
11. Ламекіна Г.О. Самостійна робота учнів у процесі вивчення географії (експериментальний аспект) / Г.О. Ламекіна // Рідна школа. – 2003. – №1. – С. 40-42.
12. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Географія: 6-10 класи. Економіка. – К.: Перун, 2005, 2006. – С. 3-70.
13. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: у 2 т. / К.Д. Ушинський. – К.: Рад. школа, 1983. – Т.1. – 488 с.
14. Фізична географія України: дидактичний комплекс до вивчення шкільного курсу у 8 класі за програмою 12-річної школи: метод. посібник / Сергій Кобернік, Роман Коваленко. – К.: Шк. світ, 2009. – 144 с.

Кобернік С.Г.

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ КУРСА ГЕОГРАФИИ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ

В статье определено место и значение самостоятельной работы учащихся на уроках географии на современном этапе развития школьного образования. Предложена классификация заданий для самостоятельной работы, обоснованы алгоритм и методический аппарат к проведению самостоятельных работ по географии. Приведены примеры авторских разработок самостоятельных работ по географии для 6-9 классов. Представлены общие методические рекомендации для учителей по организации дополнительных самостоятельных работ на уроках географии.

Ключевые слова: самостоятельная работа учащихся, виды заданий для самостоятельной работы по географии, методические рекомендации, основная школа.

*INDEPENDENT WORK OF STUDENTS WHILE LEARNING
GEOGRAPHY COURSE BASIC SCHOOL*

The paper found the place and importance of independent work of pupils in geography at the present stage of schooling. The classification of tasks for individual work and reasonably algorithm and analytical tools for the independent work of geography. Examples of authoring individual works in geography for 6-9 classes. Provide the general methodical recommendations for teachers to organize additional independent work on the lessons of geography.

Key words: independent work of students, types of tasks for independent work in geography, methodical recommendations, basic school.

УДК 37.013

Колісник Н.В.

***ВИВЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ В НАВЧАННІ: ЇЇ ХАРАКТЕРИСТИКА,
ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ***

Статтю присвячено теоретичному вивченню проблеми наступності в навчанні. Розглядаються види наступності навчання. Висвітлено основні принципи, функції та етапи наступності у навчанні.

Ключові слова: наступність, принцип наступності, послідовність навчання, систематичність навчання, наступність засобів навчання, змістова наступність, технологічна наступність.

Стрімкий розвиток освіти і науки в Україні та світі висуває до випускників вищих навчальних закладів такі вимоги, як гнучкість мислення, розуміння суті економічних процесів, уміння швидко орієнтуватися у виробничих ситуаціях та приймати рішення. Це ставить перед освітою завдання формувати у майбутніх фахівців уміння самостійно навчатися, нестандартно мислити, займати активну життєву позицію і зумовлює потребу подальшого дослідження методики реалізації принципу наступності, що дасть змогу чіткіше розмежувати зміст і функції окремих етапів професійної підготовки, досягнути необхідної координації педагогічних дій, усунути дублювання навчального матеріалу, скоротити нераціональні витрати часу, забезпечить фахівцям глибші і міцніші знання, пов'язані з професійною діяльністю.

На думку А. Семенової, пошук шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, їх поширення та практичне використання є головною вимогою щодо забезпечення потреби держави у висококваліфікованих фахівцях [10].

Якість підготовки фахівців у системі вищих закладів освіти значною мірою залежить від організації навчального процесу, яка визначає, зокрема, порядок вивчення навчальних дисциплін таким чином, щоб підвищити якість навчальної діяльності студентів, а в подальшому сформувати у них належний рівень фахової компетентності та вмінь швидко адаптуватися до постійних змін у соціально-економічному середовищі.

Обсяг інформації з навчальних дисциплін стрімко змінюється як за кількістю, так і за насиченістю. В умовах збільшення обсягу знань, що необхідно засвоїти у процесі професійної підготовки конкурентоспроможного фахівця, зростає роль забезпечення цілісності навчального процесу, узгодженість теоретичних і практичних дій у вивченні навчального матеріалу, систематичність і наступність у змісті, організаційних формах, прийомах, методах і технологіях навчання. У вищих навчальних закладах, при підготовці висококваліфікованих фахівців, паралельно із вивченням фундаментальних дисциплін особливої уваги вимагає вивчення професійно-орієнтованих дисциплін. Виникає потреба в забезпеченні науково обґрунтованих педагогічних умов реалізації загальнопедагогічного